

- Довгань, Л. В. (2020). Особливості інтегрованого навчання в Новій українській школі. *Педагогічний часопис. Наука і освіта*, 3(20), 34–40. (Довгань, 2020, р. 36)
- Ellis, R. (2008). *The study of second language acquisition* (2nd ed.). Oxford University Press. (Ellis, 2008, p. 90)
- Harmer, J. (2015). *The practice of English language teaching* (5th ed.). Pearson Education Limited. (Harmer, 2015, p. 101)
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). *Concept of New Ukrainian School*. Kyiv. (Ministry of Education and Science of Ukraine, 2018, p. 14)
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press. (Richards & Rodgers, 2014, p. 112)
- Tomlinson, B. (2013). *Materials development in language teaching*. Cambridge University Press. (Tomlinson, 2013, p. 57)
- Вовк, О. В. (2019). Інтеграція іноземної мови у початковій школі: методичні аспекти. *Освітній простір*, 1(15), 22–28. (Вовк, 2019, р. 24)

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Людмила Мороз,
кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов,
Рівненський державний гуманітарний університет

Наталія Мічуда,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Рівненський державний гуманітарний університет

Владислав Ковалюк,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Рівненський державний гуманітарний університет

Кваліфікація професіоналів галузі інформаційних технологій (ІТ) у широкому сенсі цього поняття орієнтована на оволодіння фаховими знаннями, навичками, вміннями та досвідом, які уможливорюються через опанування ними низки дисциплін, що пов'язані між собою, є взаємодоповнюючими й однаково важливими для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців ІТ-галузі. Мова йде про ключове явище ІТ-галузі – «міждисциплінарність», яке потребує розуміння того, що вирішення складних фахових проблем виходить за межі однієї дисципліни. Нині ІТ-фахівець може поєднувати компетентності програміста і водночас менеджера чи програміста і веб-дизайнера. І таких поєднань стає з кожним днем все більше і більше. Відтак актуальними стають вимоги до вмінь таких фахівців працювати на стику спеціальностей та швидкої адаптації до змін у процесі вирішення різних виробничих завдань. Іноземна мова (за професійним спрямуванням), як синергетичний фаховий інструмент із власними механізмами самоорганізації, саморегулювання й адаптивності, завдяки сумарному ефекту поєднання і взаємодії різних елементів-дисциплін дозволяє майбутньому ІТ-фахівцю досягти якісного рівня сформованості цілісних знань, навичок і вмінь професійно орієнтованого англомовного спілкування. У зв'язку із цим набуває значущості залучення міждисциплінарного підходу до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англомовного спілкування.

Досліджуючи підходи до організації освітнього процесу, Л.О. Конопленко було запропоновано алгоритм опису педагогічних підходів, який включає: 1) основні поняття, 2) принципи, 3) технології (Конопленко Л., 2015, с. 6). Крім визначених алгоритмічних кроків, також необхідно окреслити специфіку й основні положення використаного підходу, що проектується на особливості розробленої методики. У зв'язку із цим послідовність алгоритму опису підходу в нашому дослідженні може бути представлена так: 1) основні поняття, 2) специфіка, 3) принципи, 4) технології, 5) основні положення підходу.

Необхідно розглянути специфіку міждисциплінарного підходу в умовах диференційованого навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх ІТ-фахівців. Іноземна мова (за професійним спрямуванням) для майбутніх ІТ-фахівців пов'язана як із циклом навчальних дисциплін природничо-наукової підготовки, циклом навчальних дисциплін базової професійної підготовки, циклом навчальних дисциплін професійно-практичної підготовки, так і циклом навчальних дисциплін соціально-гуманітарної підготовки. Зазначимо, що кожен цикл, як і кожна дисципліна циклу, має своє функціональне призначення, що відтворюються в системі знань, навичок і вмінь майбутнього ІТ-фахівця.

Оскільки міждисциплінарність передбачає виявлення точок перетину з різними дисциплінами, міждисциплінарні зв'язки в диференційованому навчанні майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англomовного спілкування можна розглядати в змістовній і організаційній площині. Отже, перейдімо до їх детального розгляду.

Вивчаючи міждисциплінарні зв'язки рідної мови з різними предметами, Н.С. Саєнко виявив, що змістовна сторона цих зв'язків відмінна, вони є різноякісними і можуть бути об'єднані в такі групи: 1) рідна мова – українська та іноземна мови; 2) рідна мова – література; 3) рідна мова – історія, географія, біологія, математика, хімія, фізика; 4) рідна мова – співи, малювання, фізична культура, праця. У першому випадку зв'язки носять порівняльний чи генетичний характер, у другому – мова виступає як «першоеlement» для вивчення літератури, в третьому – зв'язки виражаються у використанні матеріалу для розвитку мовлення, в четвертому – зв'язки є тимчасовими і непослідовними (Саєнко Н., 2015, С. 29-30).

Унаслідок вищевикладеного міждисциплінарні зв'язки іноземної мови професійного спрямування власне з фаховими і гуманітарними дисциплінами реалізуються через використання фахового матеріалу з метою формування професійно орієнтованих англomовних компетентностей в аудіюванні,

говорінні, читанні і письмі. При цьому, поділяючи думку Н.С. Саєнко, відмітимо, що специфіка цих зв'язків полягає в тому, що вони є різноякісними, тобто вони не мають спільного теоретичного підґрунтя (фізичні і математичні теорії), яке стосуються об'єкту вивчення – йдеться про інформаційні технології. Відтак доцільним є впроваджувати такі зв'язки у змістовному та організаційному плані (Саєнко Н., 2015, с. 30).

З-поміж існуючих зв'язків у змістовному плані найбільш характерним для диференційованого навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування є функціональний зв'язок. Він спрямований на формування професійно орієнтованих англомовних компетентностей в аудіюванні, говорінні, читанні і письмі майбутніх ІТ-фахівців та «сприятиме їхньому ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ» (Jones С., 2009, р. 76). Це означає, що діяльність ІТ-фахівців супроводжується використанням іноземної мови для задоволення низки фахових потреб, таких як: прогнозування результатів ІТ-проекту, порівняння результатів наслідків впливу шкідливого програмного забезпечення, характеристика та порівняння різних операційних систем, програмного забезпечення; висловлення точки зору щодо різних питань ІТ-галузі, внесення пропозицій; розпитування та відповідь на запитання, погодження та заперечення, переконання, узагальнення, класифікація, аналіз, інтерпретація даних тощо.

Безсумнівно, автентичний фаховий текст як комунікативна одиниця виконує функцію активізації, розширення, систематизації і вдосконалення фахових знань студента ІТ-галузі; функцію презентації автентичного мовного і мовленнєвого навчального матеріалу; функцію формування мовних (фонетичні, лексичні, граматичні) навичок; функцію розвитку професійно орієнтованих англомовних умінь в аудіюванні, говорінні, читанні і письмі. Проте зміст не обмежується відбором професійно орієнтованих англомовних текстів. Також і сфери, фахові теми, проблеми, комунікативні ситуації та ролі, комунікативні

цілі і наміри, мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний) ІТ-галузі, вправи для надання знань, навичок, умінь професійно орієнтованого англomовного спілкування, фахові знання, навички, вміння та досвід як складові частини змісту відображають функціональний зв'язок між іноземною мовою професійного спрямування з фаховими дисциплінами та дисциплінами соціально-гуманітарної підготовки. Відповідно, специфіка диференційованого навчання в рамках його визначених цілей і результатів потребує адаптації і варіювання змістовного компонента до рівня володіння іноземною мовою (B1, B2), а також до навчального стилю майбутніх ІТ-фахівців. До прикладу, відбір текстів відповідних стилів і жанрів із різним рівнем складності; розробка вправ для студентів із різним рівнем володіння іноземними мовами та/чи домінуючими навчальними стилями; варіювання фаховими темами, ситуаціями, ролями; дотримання гнучкості цілей з урахуванням «зони найближчого розвитку» [2, 3] майбутнього ІТ-фахівця.

В організаційному плані слід виділити такі міждисциплінарні зв'язки: за участю викладачів різних циклів дисциплін (опосередкована, безпосередня); за хронологічністю (супровідні, ретроспективні, випереджувальні); за формою організації роботи студентів і викладача в рамках аудиторної і позааудиторної роботи (індивідуальні, групові, колективні).

Важливу роль в організації навчального процесу з іноземної мови відіграють викладачі фахових дисциплін. їх участь може бути як опосередкованою, тобто через консультації з викладачем іноземної мови (визначення й обговорення необхідної тематики, рекомендація щодо включення текстів певних жанрів, надання текстів), так і безпосередньою, а саме корегування певних комунікативних ситуацій, перегляд робіт студентів, написання кваліфікованих пояснень і коментарів до письмових робіт студентів, участь у конференціях, дискусіях і дебатах в якості журі, експертів тощо. Таким чином, залучення викладачів фахових дисциплін має низку переваг: по-перше, якісно й комплексно здійснюється відбір навчальних матеріалів (тематика,

тексти і ситуації, ролі, цілі, наміри), що відповідають потребам і інтересам ІТ-фахівців; по-друге, глибше висвітлюється фахова проблематика за безпосередньою участю фахівців-предметників.

За хронологічністю виділяємо супровідні міждисциплінарні зв'язки, які передбачають паралельне опрацювання тематичного матеріалу з різних циклів дисциплін на заняттях з англійської мови; ретроспективні міждисциплінарні зв'язки, що характеризуються опануванням іншомовного матеріалу з опорою на вже отримані знання з інших дисциплін. Окреслені міждисциплінарні зв'язки дозволять активізувати, закріпити, систематизувати й удосконалити знання студентів, а також збагатити їх досвід. Випереджальні міждисциплінарні зв'язки використовуються під час опанування, наприклад, певних історичних фактів. Таким чином, у диференційованому навчанні майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого спілкування доцільно використовувати всі три види міждисциплінарних зв'язків. Утім, рекомендується переважно віддавати перевагу супровідним і ретроспективним міждисциплінарним зв'язкам, оскільки вони відповідають рівню фахової обізнаності суб'єкта навчання в навчальному матеріалі. Отже, такі міждисциплінарні зв'язки дозволяють постійно активізувати фахові знання, а також підвищують міцність їх засвоєння через призму іноземної мови (за професійним спрямуванням).

За формами організації роботи студентів у рамках аудиторної і позааудиторної роботи міждисциплінарні зв'язки поділяються на індивідуальні, групові та колективні для вирішення різних професійно орієнтованих англійських задач. Індивідуальна робота включає написання текстів різних жанрів, пошук професійно орієнтованої інформації, підготовку доповідей-презентацій; групова і колективна робота охоплює дискусії, обговорення, інтерв'ю на фахову тематику, рольові професійно орієнтовані ігри тощо. Поєднання індивідуального формату виконання завдання студентом (з урахуванням його інтересів) із груповими та колективними призводить до формування вмінь працювати як індивідуально, так і в команді, збагачення

лінгвістичних і професійно орієнтованих знань. У диференційованому навчанні професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх ІТ-фахівців варіюються організаційні форми з урахуванням рівня володіння іноземною мовою (групи за рівнями B1 та B2, змішані групи), навчальними стилями (візуали надають перевагу працювати індивідуально чи іноді в парі, аудіали та кінестетики – в групах, колективно).

Нарешті, перейдемо до принципів міждисциплінарного підходу в диференційованому навчанні майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англomовного спілкування. Принцип синтезу іноземної мови та фахових дисциплін реалізується на змістовному та організаційному рівні через координацію знань із різних ІТ-спеціальностей з урахуванням фахової складової частини; усвідомлення та гнучкості знань; забезпечення об'єктивною і раціональною інформацією відповідних дисциплін. Принцип адаптивності здійснюється через адаптацію навчальних матеріалів (відбір певних тем і текстів, комунікативних ситуацій, ролей, комунікативних цілей) із різних циклів дисциплін із метою імплементації їх в іноземну мову, що відповідає потребам студентів-майбутніх ІТ-фахівців; розробку комплексів вправ відповідно до індивідуально-типологічних особливостей (рівень володіння іноземною мовою, навчальний стиль) та умов навчального процесу. Принцип міждисциплінарної кооперації полягає у співпраці викладачів фахових дисциплін, випускників, а також студентів із викладачами іноземної мови у визначенні змістовної (тематика, тексти, ситуації) та організаційної складових частин.

Зважаючи на зазначене вище, основні положення міждисциплінарного підходу передбачають:

1) побудову диференційованого навчання з урахуванням змістовного компоненту фахових дисциплін (тематика, тексти, комунікативні ситуації, ролі, комунікативні цілі, наміри, мовний матеріал, вправи), що узгоджуються із цілями і результатом, особливостями викладання професійно орієнтованої

англійської мови та різноаспектно представляють майбутню професійну діяльність в ІТ-галузі;

2) урахування індивідуально-типологічних особливостей (рівень володіння іноземною мовою, навчальний стиль) майбутніх ІТ-фахівців, їх потреб, мотивів, інтересів, володіння фаховим матеріалом під час відбору навчального матеріалу та розробки вправ;

3) константну активізацію професійно орієнтованих знань та підвищення їх міцності засвоєння через призму іноземної мови професійного спрямування;

4) залучення викладачів іноземної мови та фахових дисциплін, студентів до співпраці, що сприяє підвищенню ефективності опанування професійно орієнтованого англomовного спілкування;

5) використання проєктної технології, технології навчання у співпраці, технології розвитку творчої особистості;

6) урізноманітнення індивідуальних, групових і колективних форм роботи з метою вирішення різних професійно орієнтованих англomовних задач.

Таким чином, міждисциплінарний підхід передбачає побудову диференційованого навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування на основі використання змістовних і організаційних міждисциплінарних зв'язків для створення фахового комунікативного контенту, що відбирається з різних професійно орієнтованих дисциплін і адаптується викладачем до індивідуально-типологічних особливостей майбутніх ІТ-фахівців; сприяє константній активізації професійно орієнтованих знань, підвищенню їх міцності, задоволенню потреб та інтересів суб'єкта навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Конопленко Л. (2015). Методика навчання усного англомовного спілкування з використанням ділової гри майбутніх фахівців із інформаційної безпеки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ: КНЛУ 2015. 328 с.
2. Сасенко Н. (2015) Міждисциплінарний підхід до навчання іноземної мови у вищій технічній школі. *Матеріали за XI Міжнародна научна практична конф. [«Бъдещите изследвания – 2015»]*, (Софія, 17-25 февруари 2015). Софія, «Бял ГРАД-БГ» ООД, Том 8. С. 29-31.
3. Jones C. (2009) Interdisciplinary Approach – Advantages, Disadvantages, and the Future Benefits of Interdisciplinary Studies. *ESSAI*. Vol. 7. pp. 76-81. URL: <https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1121&context=essai>.

ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ЯК ЗАСІБ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Людмила Мороз,

кандидат філологічних наук, професор,

завідувач кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет

Людмила Ясногурська,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет

Наталія Мічуда,

старший викладач кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет